

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Споживчі настрої: новий сплеск оптимізму

Упродовж I кварталу 2005 року споживчі настрої українських громадян суттєво поліпшилися. У березні індекс споживчих настроїв (ІСН) сягнув нового рекорду у 107,3 пункту, збільшившись порівняно з груднем 2004 року на 7,2 пункту. Причина поліпшення настроїв – різке збільшення оптимістичних економічних очікувань. Внаслідок високих інфляційних очікувань індекс поточної ситуації (ІПС) знизився на 5,4 до 92,9. Уперше за історію дослідження оптимістичні економічні очікування переважають у категорії громадян із доходами, нижчими за середні

У березні 2005 року індекс споживчих настроїв (ІСН) в Україні сягнув нового рекордно високого значення у 107,3 пункту, що на 7,2 пункту вище за показник, зафіксований під час попереднього опитування у грудні 2004 року. Значення ІСН вище за 100 вказує на переважання у суспільстві позитивних настроїв. Зростання оптимізму відбулося завдяки різкому поліпшенню економічних очікувань громадян: індекс економічних очікувань (ІЕО) впродовж кварталу збільшився на 15,6 пункту до рекордного значення у 117 пунктів. Водночас індекс поточного становища (ІПС) знижується вже два квартали поспіль. У березні 2005 року ІПС становив 92,9, що на 5,4 пункту нижче за значення, зафіксоване у грудні 2004 року. Індекс поточного матеріального становища за цей період зменшився на 9,6 пункту до 93,3, що вказує на збільшення частки громадян, які зазначили, що їхнє матеріальне становище погіршилося впродовж останніх шести місяців.

Значення індексів

Індекс споживчих настроїв (ІСН)	107,3 +7,2
Індекс поточного становища (ІПС)	92,9 -5,4
Індекс економічних очікувань (ІЕО)	117,0 +15,6
Індекс очікуваної динаміки безробіття (ІОДБ)	98,9 -8,4
Індекс інфляційних очікувань (ІІО)	182,0 +2,0

Джерела: GfK-USM, МЦПД

Погіршення матеріального становища громадян вочевидь пов'язано з інфляцією. Уже три квартали поспіль інфляційні очікування громадян залишаються на високому рівні. Порівняно з груднем 2004 року індекс інфляційних очікувань збільшився на 2 пункти до 182. Незважаючи на це, споживачі очікують, що зростання їхніх доходів у найближчі шість місяців буде достатнім, аби подолати негативний ефект інфляції. Індекс очікуваних змін особистого матеріального становища збільшився впродовж кварталу на 12,8 пункту до рекордно високого значення 109,3. Короткострокові очікування громадян щодо розвитку економіки також різко поліпшилися: відповідний індекс збільшився на 24,2 пункту до 122, що вказує на суттєве зростання кількості громадян, які вважають, що наступні 12 місяців будуть добрим часом для економіки країни.

Очікування громадян щодо динаміки безробіття також поліпшилися. Індекс очікуваної динаміки безробіття (ІОДБ) зменшився на 8,4 пункту до 98,9. Уперше за весь час дослідження ІОДБ знизився нижче позначки у 100 пунктів. Це вказує на те, що більшість громадян у березні вважали, що у найближчі 12 місяців кількість безробітних у країні зменшиться.

Позитивні споживчі настрої переважали в усіх регіонах, окрім Східного. Утім, споживчі настрої на Сході у I кварталі 2005 року поліпшилися: відповідний ІСН збільшився на 5,5 пункту до 94,7. Споживчі настрої мешканців східних областей поліпшилися завдяки збільшенню позитивних економічних

Подяка СІДА

У віснику центру від 25 квітня ми повідомляли про видання нового посібника з питань проведення публічних консультацій. Цей посібник видано в рамках проекту "Позиція громадськості щодо урядових пріоритетів та інституціоналізація урядових консультацій з громадськістю у процесі формування державної політики в Україні", який МЦПД здійснював за фінансування Канадської агенції з міжнародного розвитку (СІДА).

Проектам СІДА властива точна спрямованість на найважливіші потреби демократичної трансформації урядових і неурядових інституцій. Ми дуже вдячні СІДА за тривалу співпрацю, допомогу у передачі цінного досвіду та підтримку ініціатив щодо зміцнення демократії в Україні. Серед таких проектів:

- Голос громадськості;
- Економічне моделювання та прогнозування в Україні;
- Інституційна спроможність до вироблення економічних програм;
- Мережа груп з вироблення політики в уряді України;
- Створення системи національної доброчесності.

очікувань, переважно короткострокових: відповідний індекс збільшився на 31,4 пункту до 100,9. Як і в інших регіонах, на сході поліпшилися очікування щодо безробіття: відповідний ІОДБ зменшився на 7,1 пункту до 106,4. Індекс інфляційних очікувань становив 188,2 пункту і був найвищим серед індексів, обчислених для регіонів.

Настрої мешканців сіл і малих міст оптимістичніші за настрої мешканців середніх і великих міст. Такий розподіл настроїв вочевидь є реакцією громадян на політику нового уряду, спрямовану на зменшення підтримки промисловості. Порівняно з попереднім опитуванням ІСН, обчислений для великих міст, збільшився на 2,5 пункту до 99,9, відповідний ІЕО –

на 14,2 пункту до 105,3. Очікування щодо динаміки безробіття у великих містах також поліпшилися: ІОДБ упродовж кварталу знизився на 22,3 пункту до 97,5.

Опитування зафіксувало поліпшення настроїв серед представників усіх вікових і дохідних груп. Уперше за історію дослідження індексу опитування виявило переважання оптимістичних економічних очікувань серед громадян із доходами, нижчими за середні: відповідний ІЕО збільшився на 14,6 пункту до 112,6.

Водночас громадяни з доходами, нижчими за середні, мають найвищі інфляційні очікування, ІІО цієї групи становить 188,7 пункту. ■

“Споживчі настрої” є спільним проектом МЦПД і GfK-USA – однієї з провідних компаній, що здійснює дослідження українського ринку. За додатковою інформацією щодо дослідження очікувань українських домогосподарств звертайтеся, будь ласка, до Євгенії Ахтирко за телефоном (044) 236-1292

або електронною поштою: eakhtyrko@icps.kiev.ua.

Якщо ви хочете передплатити бюлетень з докладним аналізом динаміки індексу споживчих настроїв, будь ласка, звертайтеся до Андрія Старинського за телефоном: (044) 236-5464, 236-4477 або електронною поштою: marketing@icps.kiev.ua. Ви також можете оформити замовлення на отримання публікацій через веб-сайт МЦПД: <http://www.icps.kiev.ua/subscribe/>.

МЦПД видав посібник з регулювання природних монополій

“Посібник з економічного регулювання природних монополій” призначено для використання і органами регулювання, і освітніми закладами. У ньому представлено основні принципи та методи економічного регулювання, універсальні для всіх ринків, що перебувають у стані природної монополії. Поява посібника зумовлена потребою навчально-методичного забезпечення діяльності регуляторних органів в умовах запровадження економічного регулювання в дедалі більшій кількості галузей

В Україні триває інституціоналізація державного регулювання природних монополій. Від часу ухвалення Закону “Про природні монополії” створено регуляторні комісії в електроенергетиці та нафтогазовому комплексі, у сфері зв’язку. Планується запровадження нової системи регулювання в централізованому водопостачанні, водовідведенні та постачанні теплової енергії.

Державне регулювання природних монополій – нова для України практика. Економічне регулювання в умовах ринкової економіки не є поверненням до засад планової економіки – централізованого розподілу державою ресурсів і планування господарської діяльності підприємств. Необхідність державного втручання в умовах ринкової економіки виникає на ринках, де через об’єктивні причини неможлива конкуренція. Запровадження економічного регулювання ставить за мету встановлення справедливих цін, стимулювання ефективності діяльності в галузі та захист інтересів споживачів товарів і послуг.

Попри те, що регуляторна система різних інфраструктурних галузей України перебуває на різних стадіях розвитку, проблеми імплементації регулювання – спільні. І в галузі зв’язку, і у водопровідному господарстві, і в енергетиці актуальна проблема

визначення економічно обґрунтованої ціни та “справедливої” норми прибутку на капітал. Методи аналізу ефективності універсальні і можуть також братися на озброєння всіма регуляторними органами. Міжгалузевий підхід до регулювання природних монополій є особливістю цього посібника. Практичне використання посібника можливе для створення або розбудови наявних систем економічного регулювання природних монополій і залучення зазначених методів регулювання до інструментарію регуляторних органів.

Посібник містить чотири розділи:

Теорія регулювання природних монополій. У цьому розділі визначено предмет економічного регулювання та процедури впровадження. Розглянуто переваги та хибі різних варіантів запровадження регулювання в економіці.

Мікроекономічні принципи функціонування природної монополії. У другому розділі представлено економічні визначення природної монополії та теорії “ідеального ціноутворення”. Визначено варіанти та особливості цінової політики уряду під час запровадження регулювання.

Методи оцінки ефективності природних монополій. У цьому розділі зазначено методи оцінки ефективності, що можуть

використовуватися регуляторними органами для порівняльного аналізу компаній і стимулювання підвищення ефективності в галузі.

Регулювання норми прибутку на капітал. Розділ присвячено проблемі розрахунку норми прибутку на капітал регульованих компаній, що важливо для стимулювання інвестиційної політики в інфраструктурних галузях. Описано основні методи визначення (калькуляції) норми прибутку на капітал і бази нарахування та обговорено головні застереження.

Посібник підготовано в рамках проекту “Програма вироблення політики: регуляторна реформа в житлово-комунальному секторі України”, що став результатом спільної ініціативи Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства та Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД). Проект здійснено в межах програми “Ініціатива реформування місцевого самоврядування та державних послуг” (LGI) за фінансової підтримки Інституту відкритого суспільства (OSI). ■

Посібник доповнює першу публікацію, здійснену в рамках проекту, – аналітичну доповідь “Регуляторна реформа у житлово-комунальному господарстві України”. Обидві публікації доступні в електронній формі на сторінці проекту за адресою: <http://www.icps.kiev.ua/project.html?pid=6>. Друковану копію Посібника з регулювання природних монополій можна замовити в МЦПД. Звертайтеся, будь ласка, до Ільдари Газізулліна за телефоном (044) 236-4477 та електронною поштою igazizullin@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua.

Редактор **вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua)

Телефон: (044) 236-4477.

Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень – незалежна дослідницька організація, що має на меті інтелектуальну підтримку процесу ухвалення політичних рішень в Україні.

Директор Центру Віра Нанівська.

Адреса: вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050.

Телефон: (044) 236-4377, 236-4477. Факс: (044) 236-4668

Web: <http://www.icps.kiev.ua/>